

آینه‌ی مهر آیین

چکیده‌ی ۵۰۰ مقاله درباره‌ی حافظ شیرازی (۲)

به کوشش

دکتر کاووس حسن‌لی

(دانشگاه شیراز)

شیراز

۱۳۹۰

بنیاد فارس‌شناسی

سرشناسه	: حسن لی، کاووس، ۱۳۴۱-
عنوان و نام پدیدآورنده:	آیینی مهرآیین: چکیده‌ی ۵۰۰ مقاله درباره‌ی حافظ شیرازی/ به کوشش کاووس حسن لی: [به سفارش] بنیاد فارس‌شناسی، قطب علمی پژوهش‌های فرهنگی و ادبی فارسی بخش زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شیراز.
مشخصات نشر	: شیراز: انتشارات ادیب مصطفوی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	: ۴۴۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۶۱۴۲-۲۷-۲
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.	
یادداشت	: نمایه
عنوان دیگر	: چکیده‌ی ۵۰۰ مقاله درباره‌ی حافظ شیرازی.
موضوع	: حافظ، شمس‌الدین محمد، -۷۹۲ق-- نقد و تفسیر -- مقاله‌ها و خطابه‌ها.
شناسه افزوده	: بنیاد فارس‌شناسی.
شناسه افزوده	: دانشگاه شیراز، دانشکده زبان و ادبیات فارسی، قطب علمی - پژوهش‌های فرهنگی و ادبی فارسی.
رده‌بندی کنگره	: PIR ۵۴۳۵۱-۴۵۱۹-۱۴۹۰
رده‌بندی دیویی	: ۸۱۶۲/۱
شماره کتابشناسی ملی:	۲۴۸۸۶۵۷

شیراز، خیابان لطفعلی خان زند، کوچه‌ی ۲۴، پلاک ۱
 صندوق پستی ۷۱۳۴۵-۱۳۱۵
 تلفکس: ۲۲۴۴۸۵۱ (۰۷۱۱)
 E-mail: info@ffs.ir

آیینی مهرآیین

چکیده‌ی ۵۰۰ مقاله درباره‌ی حافظ شیرازی (۲)
 به کوشش: دکتر کاووس حسن لی

صفحه‌آرا: صادق متقی، دستیار پژوهشی: مریم سادات سجادی‌نژاد، طرح جلد: فرانک بوب

لیتوگرافی: شیراز اسکندر، چاپ: مصطفوی، تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۰، شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۱۴۲-۲۷-۲، حق چاپ محفوظ است.

نمایه‌ی چکیده‌ها

ترتیب چکیده‌ها در این کتاب بر پایه‌ی حروف الفبای نام نویسندگان تنظیم شده است. ترتیب چکیده‌ها بر پایه‌ی حروف الفبای نام مقاله‌ها به شرح زیر است. اعداد نوشته شده شماره‌ی چکیده در متن است.

- ۱۷۹ «آدم»، دشتی، علی
- ۲۰۸ «آزادگی و ظلم‌ستیزی حافظ»، رزمجو، حسن
- ۳۵۱ «آه سحرخیزان»، قراگزلو، محمد
- ۱۳۲ «آیا انطباق مفاهیم سکولاریسم با اشعار حافظ، علمی و منطقی است؟»، خدیور، هادی
- ۳۰ «آیا حافظ از ابن عربی متأثر است؟»، امین، سیدحسن
- ۲۹۷ «ابعاد جمال شناختی تأثیرپذیری حافظ»، صدری‌نیا، محمدباقر
- ۲۶۷ «ابیات حافظ در تعلیقات اسرارالتوحید»، شریعت، محمدجواد
- ۳۵۴ «اثرپذیری حافظ از ناصربخاری»، قربان‌اف
- ۴۰۱ «ارزش تخلص و کاربرد آن در شعر حافظ»، محمدی‌آسیابادی، علی
- ۳۰۷ «ارزش چند جانبه‌ی ردیف در شعر حافظ»، طالییان، یحیی و مهدیه اسلامیت
- ۳۷۵ «ارسال مثل در شعر حافظ»، کوشش، هادی
- ۸ «ارگانونی در شعر حافظ و سعدی»، اسپرهم، داوود
- ۹۷ «از حافظ تا برشت»، جمال‌زاده، سیدمحمدعلی
- ۱۹۰ «از روزبهان تا حافظ»، ذکاوتی قراگزلو، علی‌رضا
- ۲۶۰ «از ظلمت ماده تا روشنایی عشق»، شاه‌محمدی، رستم

- «از غزنه تا شیراز» بهداروند، اکبر ۶۱
- «اساطیر و شخصیت‌های شاهنامه در حافظه»، نوروزی، زهره ۴۵۸
- «استشادهای ظریف به شعر حافظه، خرمشاهی، بهاءالدین ۱۳۷
- «اسلوب هنری حافظ و قرآن»، خرمشاهی، بهاءالدین ۱۳۸
- «اشارات قرآنی در شعر حافظه، کوشش، هادی ۳۷۶
- «اشعار منسوب به حافظه»، شجاعی‌ادیب، شفیع ۲۶۶
- «اصطلاحات خوش‌نویسی دیوان حافظه»، محمودی، آزاد ۴۰۵
- «اصطلاحات خوش‌نویسی شعر حافظه»، موسوی گرمارودی، علی ۴۳۳
- «اصطلاحات فقهی در دیوان حافظه»، خالدیان، محمدعلی ۱۲۷
- «اصطلاحات نجومی دیوان حافظه»، سلامت‌باویل، لطیفه ۲۴۸
- «انبیای الهی در شعر حافظه؛ سلیمان ابن داود (ع)، محمدی برازجانی، سید محمود ۴۰۴
- «انتقاد کتاب از کوچه‌ی رندان»، خوانساری، محمد ۱۵۴
- «اندیشه‌های پنهان حافظه/ابراهیمی دینانی، غلام‌حسین ۷
- «اندیشه‌ی دینی حافظه»، رهبری، بهمن ۲۲۱
- «انقلاب حافظ در غزل»، خرمشاهی، بهاءالدین ۱۳۹
- «اوصاف رندان در شعر حافظه»، خالدیان، محمدعلی ۱۲۸
- «اهتمامی بی‌اهمیت»، خرمشاهی، بهاءالدین ۱۴۰
- «این غزل از حافظ است یا سلمان؟»، محیط طباطبایی، محمد ۴۰۷
- «ایهام یا خصیصه‌ی اصلی سبک حافظه»، مرتضوی، منوچهر ۴۱۱
- «باد در دیوان حافظه»، سیف، عبدالرضا ۲۵۵
- «بار امانت در قلمرو وهومن»، محمودی بختیاری، علی‌قلی ۴۰۶
- «بازخوانی پرونده‌ی مرگ یک کودک شیرازی در شش صد سال پیش»، مدنی، احمد ۴۰۹
- «بازگویی و بازخوانی در غزلیات حافظه»، قلی‌زاده، حیدر ۳۵۶
- «باغ نظر و رامش دل» معرفی سینه‌ای بی‌مانند از قرن هفتم»، نوریان، مهدی و غلام‌حسین شریفی و

- مرتضی رشیدی آشجردی ۴۶۲
- «ببندی یا نبندی، تأملی بر بیتی بحث برانگیز از حافظ»، یلمه‌ها، احمد رضا ۴۹۷
- «بحثی در باره‌ی یک غزل حافظ»، غنی، قاسم ۳۲۸
- «بخشی از کتاب‌شناسی حافظ»، رادفر، ابرالقاسم ۱۹۶
- «بر لب بحر فنا...»، دشتی، علی ۱۸۰
- «بررسی ابعاد دین‌داری حافظ شیرازی بر اساس الگوی گلاک و استارک مبنی بر دین، پدیده‌ای چند بُعدی»، باقری خلیلی، علی اکبر ۴۹
- «بررسی تطبیقی مدایح حافظ و بابافغانی»، شریفی، محمدنادر ۲۷۱
- «بررسی ساختار صوری زبان غزل‌های هوشنگ ابتهاج»، جعفری، طیه ۹۵
- «بررسی کارکردهای نمادین زمان در شعر عرفانی با تکیه بر دیوان حافظ»، صرفی، محمدرضا ۳۰۲
- «بررسی گونه‌های فخر در دیوان حافظ»، نیکدار اصل، محمد حسین ۴۷۱
- «بررسی مبانی تربیتی در غزلیات حافظ»، سارگارت‌زاد، جلیل ۲۳۰
- «بررسی یکی از کهن‌ترین نسخه‌های خطی غزلیات از حافظ جُشگ «معروف بغدادی»، بَشَری، جواد ۶۰
- «بعضی شکسته خوانند، بعضی نشسته دانند»، شیرین‌نیک مهاجر، هرمز ۲۹۰
- «بلبل صبا، بلبل سحر؟ نگاهی به تصرفات حافظ در شعر خود»، دادبه، اصغر ۱۵۹
- «بن‌مایه‌های کهن ایرانی در دیوان حافظ»، اسکالی موسکی، ویسچ ۹
- «به که سخن دیر پسند آوری، پژوهشی در بازنگری‌ها و دست‌کاری‌های هنری حافظ»، راستگو، محمد ۱۹۷
- «به یاد خواجه حافظ عشق و خرد»، مسگری، یوسف ۴۱۴
- «بهره‌وری حافظ از پیشینیان و شکل تکاملی غزل»، خانفی، پرویز ۱۲۹
- «بیان عشق از زبان حافظ»، نیاز کرمانی، سعید ۴۶۳
- «پدیده‌ی مُد در شعر حافظ»، مکوندی ۴۲۸
- «پرگار، نقطه و دایره در شعر حافظ شیرازی»، ایرانفر، محمد ۳۹

- «پژوهش حافظ در ادیان»، باقلی‌والا، سهراب ۵۰
- «پژوهش‌های زبان‌شناختی انجام شده در زمینه‌ی حافظ و سعدی»، ناصح، محمد امین و زهرا
استادزاده ۴۵۰
- «پساساختارگرایی و عرفان حافظ»، تلخابی، مهری ۸۴
- «پند و اندرز در دیوان حافظ»، طاهری، سارا ۳۱۰
- «پیام انسانیت و بشردوستی در شعر حافظ»، جعفری، عبدالقادر ۹۶
- «پی‌جویی بارزه‌های شهر از منظر حافظ»، نقی‌زاده، محمد ۴۵۵
- «پیر از دیدگاه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی و نیکالای گو میلیوف»، یحیی‌پور، مرضیه و فرشته
مشهدی رفیع ۴۹۵
- «پیر در اشعار خواجه‌ی شیراز»، یوسفی، حسین علی ۴۹۹
- «پیر در ترجمه‌ی کلارک از دیوان حافظ»، منصوری، مهرزاد ۴۳۲
- «پیر گل‌رنگ»، عبوضی، رشید ۳۲۴
- «پیر ما گفت... نقد بر نقد»، رحمتی، سعید ۲۰۳
- «پیر مغان کیست؟»، وحیدی، حسین ۴۷۶
- «پیر مغان و عصر حافظ»، بهمنی، اردشیر ۶۴
- «پیر مغان و عصر حافظ»، بهروزی، کسری ۶۳
- «پیروان حافظ در شبه‌قاره‌ی هند»، دبیری‌نژاد، بدیع‌الله ۱۷۰
- «پیشنهادی درباره‌ی معنی بی‌تی دشوار از حافظ»، رجایی، احمد علی ۱۹۹
- «پیشینه‌ی پزشکی در ادب فارسی و سهم حافظ در آن»، وهاب‌زاده، جواد ۴۸۰
- «پیکره‌ی شاعرانه در خیالستان مولوی و حافظ»، شریعت‌کاشانی، علی ۲۷۰
- «پیوند عمودی و انسجام معنایی در غزل‌های حافظ»، عبدالحی، منیژه ۳۱۷
- «تأثرات حافظ شیرازی از خاقانی شروانی»، معدن‌کن، معصومه ۴۲۱
- «تأثیر حافظ از ادیب صابر ترمذی»، یلمه‌ها، احمد رضا ۴۹۸
- «تأثیر حافظ از اسدی»، فیروزنیا، علی اصغر ۳۴۸

- «تأثیر حافظ از امیر معزی و حکم و پادشاه‌انگیز»، امین، سیدحسن ۳۱
- «تأثیر حافظ از عنصری و فرخی»، کی‌منش، عباس ۳۷۷
- «تأثیر حافظ بر ادبیات ازبکی»، وفایی، عباسعلی ۴۷۹
- «تأثیر حافظ و عشق عرفانی در خلق دیوان غربی- شرقی گوته»، حدادی، محمدحسین ۱۰۵
- «تأثیر شاعران سده‌های سوم و چهارم هجری بر حافظ»، محمدی، هاشم ۳۹۷
- «تأثیر و تأثر سلمان ساوجی و حافظ شیرازی»، سازواری، محمودرضا ۲۳۷
- «تأثیرپذیری حافظ از طواسین و دیوان حلاج»، شوقی‌نوبر، احمد ۲۸۳
- «تأثیرپذیری حافظ در مضامین شعری و اثرگذاری وی در شعر دشتی و دشتستان استان بوشهر»، حسینی کازرونی، سید احمد ۱۱۵
- «تأثیرپذیری ذهن و زبان حافظ از قرآن»، بشر دوست، مجتبی ۵۹
- «تاریخ در آینه‌ی غزل حافظ»، ثروتیان، بهروز ۸۷
- «تأکیدی بر هویت جهانی حافظ»، آغداشلو، آیدین ۳
- «تأملی بر سبک شعر حافظ شیرازی»، عربی‌نژاد، غلامرضا ۳۱۸
- «تأملی بر یادداشت‌های دکتر قاسم غنی در حواشی دیوان حافظ»، سجادی، علی محمد ۲۴۱
- «تأملی در بیتی از حافظ»، شوقی‌نوبر، احمد ۲۸۴
- «تأملی در بیتی از حافظ»، صباغیان، محمد جاوید ۲۹۳
- «تأویل ذکر و تفسیر عشق»، کاکایی، قاسم ۳۶۳
- «تأویل‌گرایی در عصر حافظ و تأویل در شعر حافظ»، شعار، جعفر ۲۷۳
- «تحقیق در آثار سعدی و حافظ»، ترابی، اکبر ۸۳
- «تحقیق درباره‌ی مفاهیم عرفانی غزلیات حافظ»، یکتایی، مجید ۴۹۶
- «تحقیقی در شعر بازگشت ادبی و مقایسه‌ی آن با شعر خاقانی و حافظ»، ابراهیمی، مختار ۶
- «تحلیل تاریخی غزلی از حافظ»، بیهقی، حسین‌علی ۶۷
- «تحلیل ساختاری غزلی از حافظ»، امامی، نصرالله ۲۵
- «تحلیل سبکی حافظ و معرفی غزلی تازه منسوب به او»، ثمره، یدالله ۸۹

- «تحلیلی از شعر حافظ بر اساس اصول نقد ادبی آی.ا. ریچاردز»، امینی، محمدرضا ۳۳
- «تر، ترانه، قول و غزل»، محمدی، هاشم ۳۹۸
- «ترجمه‌ناپذیری حافظ»، اسلامی‌ندوشن، محمدعلی ۱۰
- «ترجمه‌ی انگلیسی حافظ»، رحمتی، زهره ۲۰۲
- «ترجمه‌ی حافظ به زبان اسپانیایی»، شیرین، نجمه ۲۶۴
- «ترجمه‌ی دیوان حافظ به کردی»، پارسا، احمد ۶۸
- «ترجمه‌ی شعر حافظ»، چکمی، مسیح ۱۱۹
- «ترجمه‌ی غزلی از حافظ به هرزنی»، گلن‌قیه‌ای، سید محمدحسین ۳۷۹
- «ترک شیرازی، گذری و نظری بر ترکان در عصر حافظ»، خیراندیش، عبدالرسول ۱۵۶
- «ترکیبات اشعار خاقانی و حافظ در وجه اشتراک آن‌ها»، شریعت، محمدجواد ۲۶۸
- «ترک سمرقندی و ترکان شیرازی»، باستانی‌پاریزی، ابراهیم ۴۶
- «تساهل و تسامح در دیوان حافظ»، نیکدل اصل، محمدحسین ۴۷۲
- «تصحیح انتقادی حافظ»، انوری، حسن ۳۵
- «تصحیح انتقادی دیوان حافظ»، انوری، حسن ۳۶
- «تضمین شعر حافظ»، جانبازی، هوشنگ ۹۰
- «تعابیر می و طرب و عیش در اندیشه‌های حافظ»، ضمیران، محمد ۳۰۳
- «تفرسی در دفتر دیگرسانی‌ها در غزل‌های حافظ»، نیساری، سلیم ۴۶۸
- «تفسیر بیتی از حافظ «مرقع رنگین»»، کاظمی، داریوش ۳۶۱
- «تفسیر دو بیت حافظ»، ح، ا ۱۰۱
- «تفسیر یک بیت حافظ»، خدیور، هادی ۱۳۳
- «تفسیری شیعی از یک غزل حافظ»، ذکاوتی قراگزلو، علی‌رضا ۱۹۱
- «تقدم فضل محققان آذربایجان در حافظ‌پژوهی»، علی محمدی، ابوالفضل ۳۲۳
- «تقلید و ابداع در تشبیهات و استعارات حافظ»، فرشیدورد، خسرو ۳۳۵
- «توقف‌گاه خواجه حافظ شیرازی»، صداقت کیش، جمشید ۲۹۶

- «تیر عاشق کش»، پورجوادی، نصرالله..... ۷۸
- «جامع دیوان حافظ»، رعناحسینی، کرامت..... ۲۱۸
- «جامی و حافظ»، افصح‌زاده، اعلاخان..... ۲۲
- «جای خالی غزلی در حافظ قزوینی- غنی»، ایرانفر، محمد..... ۴۰
- «جایگاه شرق و دیوان حافظ در اندیشه‌ی گوته»، حدادی، محمدحسین..... ۱۰۶
- «جایگاه علوم بلاغی در تصحیح دیوان حافظ»، دادبه، اصغر..... ۱۶۰
- «جایگاه لسان‌الغیب در ادب عربی»، میرقادری، سیدفضل‌الله..... ۴۴۳
- «جبر حافظ»، برومند، سعید..... ۵۸
- «جبر و اختیار در جهان حافظ و معری»، خاقانی، محمد و داوود نجاتی و رضا جعفری ترکسلویه... ۱۲۶
- «جبر»، دشتی، علی..... ۱۸۱
- «جدل در شعر حافظ»، دادبه، اصغر..... ۱۶۱
- «جرعه‌افشانی بر خاک در رمز‌پردازی‌های آب»، شبانی، عزیز..... ۲۶۱
- «جست‌وجو در معنای یک واژه»، جاوید، هاشم..... ۹۱
- «جغرافیای انفسی حافظ»، یاحقی، محمدجعفر..... ۴۹۱
- «جلوه‌های متفاوت شعر حافظ»، مسعودی‌فرد، جلیل..... ۴۱۳
- «جمال آفتاب (شرح یک غزل از حافظ)»، سعادت‌پرور، علی..... ۲۴۶
- «چرا حافظ؟ تأملی در معنی تاریخی حافظ شناسی ماه، معصومی همدانی، حسن..... ۴۲۳
- «چرا حافظ؟»، نیاز کرمانی، سعید..... ۴۶۴
- «چرکنویس‌های حافظ نقدی بر کتاب یادداشت‌های حافظ دکتر سیروس شمیسا»، ضیایی حبیب‌آبادی، فرزاد..... ۳۰۶
- «چشم‌انداز اشتراکات در اندیشه، شعر و زندگی حکیم گنجه و رند شیراز، نظامی و حافظ»، قراگزلو، محمد..... ۳۵۲
- «چگونه به کار حافظ کشیده شدم»، حجازی، بنفشه..... ۱۰۴
- «چند ابهام و اشاره‌ی دور از ذهن در شعر حافظ»، قیصری، ابراهیم..... ۳۵۹

- «چند ایهام و اشاره‌ی نویافته در شعر خواجه»، گیتی فروز، علی محمد ۳۸۰
- «چند غزل اصیل حافظ»، نائل خانلری، پرویز ۴۴۵
- «چند نکته در باب ترجمه‌های فرانسوی غزلیات حافظ»، علانی حسینی، مهدی ۳۲۰
- «چند نکته در بیت حافظ»، اسلامی‌ندوشن، محمدعلی ۱۱
- «چند نکته در تصحیح دیوان حافظ (۲)»، نائل خانلری، پرویز ۴۴۶
- «چند نکته در تصحیح دیوان حافظ (۳)»، نائل خانلری، پرویز ۴۴۷
- «چند نکته در تصحیح دیوان حافظ (۵)»، نائل خانلری، پرویز ۴۴۸
- «چند نکته در تصحیح دیوان حافظ (۶)»، نائل خانلری، پرویز ۴۴۹
- «چند نکته در شعر حافظ»، ضیایی حبیب آبادی، فرزاد ۳۰۵
- «چند نکته درباره‌ی شعر حافظ و زنگ گالی او»، محبوب، محمد جعفر ۳۸۸
- «چند نکته»، افشار، ایرج ۲۱
- «چون من از خویش برفتم...»، سید ابوترابی، حسن ۲۵۳
- «حافظ محمود هومن»، دست‌غیب، عبدالعلی ۱۷۵
- «حافظ... و عید فطر»، رستگار، مهدی ۲۰۹
- «حافظ از دیدگاه‌های مختلف»، نیاز کرمانی، سعید ۴۶۵
- «حافظ از دیدگاه یوهان کریستف بورگل - گزینش و ترجمه‌ی عبادیان»، عبادیان، محمود ۳۱۶
- «حافظ از نگاه دکتر حسن انوری»، انوری، حسن ۳۷
- «حافظ آوازه‌خوان نبود»، سادات، سعید ۲۲۹
- «حافظ آوازه‌خوان بود»، ایرانی، نیکنام ۴۲
- «حافظ آوازه‌خوان نبود»، شاهرخی، محمود ۲۵۹
- «حافظ با حکایتی که عقلش نمی‌کند تصدیق»، خرماهی، بهاء‌الدین ۱۴۱
- «حافظ با یادداشت‌ها و حواشی دکتر قاسم غنی»، مهدوی‌دامغانی، احمد ۴۳۷
- «حافظ برتر کدام است»، عبوضی، رشید ۳۲۵
- «حافظ به روایت شهریار»، اسماعیل‌زاده، یوسف ۱۵

- ۲۳۱ «حافظ جهانی»، سازگارنژاد، جلیل
- ۲۲۰ «حافظ خط حافظ»، روشنی زعفران‌لو، قدرت‌الله
- ۱۰۹ «حافظ در ادبیات فرانسه»، حدیدی، جواد
- ۱۵۱ «حافظ در آئینه‌ی نشر»، خواست‌خدایی، الهام
- ۱۲۱ «حافظ در بعد چهارم»، حلبی، علی‌اصغر
- ۱ «حافظ در غرب»، آذر، اسماعیل
- ۱۸ «حافظ در فرانسه»، اصغری‌تیریزی، اکبر
- ۱۹۴ «حافظ در فرانسه»، ذکاء، سیروس
- ۱۷۴ «حافظ در جهان اندیشه»، دست‌غیب، عبدالعلی
- ۱۹۲ «حافظ در میان هفتاد و دو ملت»، ذکاوتی قراگزلو، علی‌رضا
- ۲۴۴ «حافظ شقایقی است همزاد داغ»، سروش، عبدالکریم
- ۳۲۱ «حافظ شیراز در اروپا»، علانی‌حسینی، مهدی
- ۳۸۷ «حافظ شیراز»، مجددی، عبدالعزیز
- ۳۹۳ «حافظ شیرازی»، محلاتی، آقاخان
- ۴۴۰ «حافظ شیرازی»، مهرین، عباس
- ۲۳۲ «حافظ شیرین سخن»، سازگارنژاد، جلیل
- ۱۹۳ «حافظ عارف و ابن عربی شاعر»، ذکاوتی قراگزلو، علی‌رضا
- ۴۵۲ «حافظ مایه‌ی رسوایی نیست»، نفیسی، سعید
- ۲۴۰ «حافظ مفسر عالم غیب»، سپهبدی، عیسی
- ۱۱۳ «حافظ و ادب عربی»، حسینی، محمدحسین
- ۲۵۱ «حافظ و ادبیات قزاق»، سیتوا، آیناش
- ۲۵۲ «حافظ و اسطوره‌ی عشق و آفرینش»، سیحون، فریده و محمد ضیمران
- ۴۸۱ «حافظ و اضطراب جدایی»، وهاب زاده، جواد
- ۲۶۵ «حافظ و اندیشه‌ی عرفانی در اسپانیا»، شبیری، نجمه

- «حافظ و آیین مزدیسناه»، محمدی، هاشم ۴۰۰
- «حافظ و بازار نشر»، صدیقی، مصطفی ۲۹۸
- «حافظ و جمال الدین محمد بن الرزاق اصفهانی»، قاسمی گل افشانی، علی اکبر ۳۵۰
- «حافظ و جهان ملک خاتون»، نفیسی، سعید ۴۵۳
- «حافظ و حقایق قرآنی»، طغیانی، اسحاق ۳۱۱
- «حافظ و حماسه‌ی ملی ایران»، خالقی مطلق، جلال ۱۳۰
- «حافظ و خیام»، داکری، احمد ۱۸۹
- «حافظ و روزبهان»، افراسیاب پور، علی اکبر ۱۹
- «حافظ و ریاستیزی»، انصاری لاری، محمد ابراهیم ۳۴
- «حافظ و شحته‌ی نجف»، صحرانیان، غلامرضا ۲۹۵
- «حافظ و شکر ایزد»، میرقادری، سید فضل الله ۴۴۴
- «حافظ و عالم معنا»، حسن‌لی، کاووس ۱۱۰
- «حافظ و عرصه‌ی شطرنج»، نیساری، سلیم ۴۶۹
- «حافظ و غزل او»، ترجمه‌ی محمود عبادیان، کویچکوا ۳۷۴
- «حافظ و فردوسی»، رستگار فسایی، منصور ۲۱۱
- «حافظ و فرهنگ ایرانی»، خیراندیش، عبدالرسول ۱۵۷
- «حافظ و فرهنگ بازی‌های زبانی»، باباجاهی، علی ۴۳
- «حافظ و قواعد قافیه و ردیف»، کامران، ماشاءالله ۳۶۴
- «حافظ و گذرگاه عافیت»، شعبانی، رضا ۲۷۶
- «حافظ و مسئله‌ی خاستگاه شعر»، دادبه، اصغر ۱۶۲
- «حافظ و معاصرانش»، شیمل، آنه‌هایری ۲۹۲
- «حافظ و منطق مکالمه - رویکردی «باختینی» به اشعار حافظ شیرازی»، غلام حسین زاده، ۳۲۶
- «حافظ و مهدویت»، معظمی، مجتبی ۴۲۵

- «حافظ و والری یا سنجش بین جهان بینی عرفانی و مادی»، هروی، حسینعلی ۴۸۳
- «حافظ و وسوسه‌ی عقل»، خرمشاهی، بهاء‌الدین ۱۴۲
- «حافظ و مردم»، خواست‌خدایی، الهام ۱۵۰
- «حافظ، حضور جاودانه در زمان و مکان‌ها»، باقی نژاد، عباس ۵۱
- «حافظ، سیکلیانوس و گوته؛ تشابه در اندیشه و شعر»، کندیلی ۳۷۳
- «حافظ، شافعی و اشعری یا شیعی»، محمدی، هاشم ۳۹۹
- «حافظ، شعر و شاعری و معاصرانش»، رستگارفسایی، منصور ۲۱۰
- «حافظ، منتقد و مصلح، یا مدیحه‌گو؟»، درگاهی، محمود ۱۷۲
- «حافظ، نماد روح متعادل ایرانی»، ابراهیم‌زاده‌ی گرجی، علی ۵
- «حافظ، شاعر نوپرداز»، حمیدی، جعفر ۱۲۲
- «حافظم در مجلسی»، فلاح، علی (ام) ۳۴۳
- «حافظیه»، جهانگیرپیشه، بهروز ۹۸
- «حال نکو در قفای فال نکو»، همایون‌پور، منوچهر ۴۸۴
- «حضور دو دنیای تک صدا و چندصدا در اشعار حافظ: خوانشی در پرتو منطق مکالمه میخائیل باختن»، ۳۲۷
- «غلام حسین زاده، غریب‌رضا ۳۹۲
- «حکیم سزوار و حافظ شیراز»، محقق نیشابوری، جواد ۲۰۴
- «حکمت و اخلاق در غزلیات حافظ»، رحمدل، غلام‌رضا ۲۰۰
- «حل دو بیت از یک قصیده‌ی حافظ»، رجایی، احمدعلی و احمد ترجانی‌زاده ۱۸۲
- «خدا در حافظ»، دشتی، علی ۳۵۸
- «خدمت دقیقی به حافظ کرده است»، قیصری، ابراهیم ۱۶۳
- «خطای قلم صنع در منطق شعر»، دادبه، دکتر اصغر ۸۱
- «خلاف آمد در شعر حافظ»، پورنامداریان، تقی ۱۴۹
- «اخلاقیات بینامتنی در دیوان حافظ و ولای حیدر آبادی»، خلیلی جهان‌تغ، مریم ۱۴۹
- «خماری زاهد یا خوش‌خویی دُردکشان؟ بررسی و تحلیل بیتی بحث برانگیز از حافظ»، حاجیان، خدیجه

- و سعید بزرگ بیگدلی..... ۱۰۲
- «خواجو و خواجه در یک نگاه»، نوروزی، زهره..... ۴۵۹
- «خودباوری در شعر و اندیشه‌ی حافظ»، ملک‌زاده، داوود..... ۴۲۹
- «داستان آفرینش انسان در مکاشفه‌ی عرفانی حافظ»، ضیایی، امیر..... ۳۰۴
- «دانشجویان فارسی‌خوان ژاپنی و شعر حافظ»، رجب‌زاده، هاشم..... ۲۰۱
- «در پس آینه»، بهرامیان، مسیح..... ۶۲
- «در ترجمه ناپذیری شعر»، شفیعی کدکنی، محمدرضا..... ۲۷۷
- «در جستجوی حافظ راستین»، شیروانی، فردین و حسن شایگان..... ۲۸۹
- «در جستجوی حافظ صحیح»، نیساری، سلیم..... ۴۷۰
- «در جست‌وجوی حافظ»، برهانی، مهدی..... ۵۷
- «در سنجش شاه‌کارهای ادب فارسی بر مبنای درک خارجیان»، مصاحب، شمس‌الملوک..... ۴۱۷
- «در قلم آورد حافظ»، صدیقی، مصطفی..... ۳۰۰
- «در کار گلاب و گل» شرح بیستی از حافظ»، محمدی، علی و انتصار پرستگاری و مریم ترکاشوند..... ۳۹۶
- «در گلگشت شعر حافظ»، صباغیان، محمد جاوید..... ۲۹۴
- «درباره‌ی بعضی لغات و تعیرات دیوان حافظ»، پرواز، سیاوش..... ۷۵
- «درباره‌ی حافظ به سعی سایه»، محجوب، محمدجعفر..... ۳۸۹
- «درباره‌ی غزلی از حافظ»، نبوی ایچی، حبیب..... ۴۵۱
- «درسی از دیوان حافظ (قسمت دوم: معارف معنوی)»، حکمت، علی اصغر..... ۱۱۸
- «درک و فهم شعر حافظ»، کرمانی، وارث..... ۳۶۷
- «در نظر بازی حافظ»، محمدی آسیابادی، علی..... ۴۰۲
- «دفع وصله از شعر حافظ»، اسلامی ندوشن، محمدعلی..... ۱۲
- «دل‌بستگی‌های شهریار به خواجه‌ی اهل راز»، سازگار نژاد، جلیل..... ۲۳۴
- «دهان پر از عربی است؟»، دانایی، امیر هوشنگ..... ۱۶۸

- ۴۶۶ «دولت و صل»، نیاز کرمانی، سعید
- ۴۲۴ «دید فلسفی حافظ»، معظمی، رضی
- ۲۸۸ «دیدگاه سیاسی حافظ»، شیدایی، رضا
- ۳۳۹ «دیر مغان حافظ تفسیری بر غزلی از حافظ»، فروهر، نصرت الله
- ۲۵۴ «دیگر ز شاخ سرو سهی»، سید ابوترابی، حسن
- ۴۸۵ «دیوان اثیرالدین اخسیکتی: تصحیح و مقابله و مقدمه و شرح»، همایون فرخ، رکن‌الدین
- ۲۲۵ «ذکر رسم باستانی در دیوان حافظ»، ریحانه خاتون
- ۳۲۹ «ذهن و زبان حافظ در مقایسه با سعدی، مولوی و خیام»، غنی، قاسم
- ۴۲۰ «راز تفاهم طلبی و اثرگذاری شعر حافظ»، مظفری، علیرضا
- ۲۳۳ «راز مانایی»، سازگارنژاد، جلیل
- ۱۳۴ «راز و رمز برتری حافظ»، خدیو، هادی
- ۴۵۶ «راه گران در شعر حافظ»، نواب صفا، اسماعیل
- ۳۷۲ «رفتن یا رفتن»، کزازی، میرجلال‌الدین
- ۳۹۵ «رقص حافظ»، محمدی، علی
- ۴۴ «رمضان در شعر حافظ»، بادکوبه‌ای، مصطفی
- ۴۷۷ «رند در دیوان حافظ»، وحیدی، حسین
- ۲۰ «رندان پارسا»، افراسیاب پور، علی‌اکبر
- ۴۱۶ «رندان حافظ در بنگال»، مشهور، پروین دخت
- ۴۵ «رندانه‌های حافظ»، بازگیر، مهناز
- ۳۳۴ «روابط حافظ با شاه ولی»، فرزاد، حمید
- ۲۲۷ «ریاستیزی عاشقانه‌ی حافظ»، رییس دانا، فربرز
- ۲۴۲ «ز کارستان او یک شمه این است»، سجادی، علی محمد
- ۴۷۸ «زمان حافظ»، وحیدی، حسین
- ۴۰۳ «زمان در شعر حافظ»، محمدی آسیابادی، علی

- «زندگی پارادوکسی حافظ»، شریفی، محمد نادر ۲۷۲
- «زیبایی‌شناسی دینی در غزلیات حافظ»، رحمدل، غلام‌رضا ۲۰۵
- «زین قند پارسی که به بنگاله می‌رود»، دبیری نژاد، بدیع‌الله ۱۷۱
- «سابقه»، دادبه، اصغر ۱۶۴
- «سابقه‌ی «پیرما» در غزلی از حافظ»، پورجوادی، نصرالله ۷۹
- «ساختار منسجم غزلیات حافظ شیرازی»، مالمیر، تیمور ۳۸۴
- «ساقی‌نامه، مغنی‌نامه»، جدادی طاقانکی، نادعلی و جهانگیر صفری ۱۰۸
- «سالوس و ریا»، دشتی، علی ۱۸۴
- «سانسورستیزی‌های حافظ»، مندلی‌پور، شهریار ۴۳۱
- «سایه روشن ایهام در شعر خاقانی و حافظ»، فیروزنیا، علی‌اصغر ۳۴۹
- «سایه روشن قصه‌ی یوسف (ع) در دیوان حافظ»، قیصری، ابراهیم ۳۶۰
- «سایه‌ی حافظ در غزل‌های سایه «هوشنگ ابتهاج»»، سیف، عبدالرضا ۲۵۶
- «سایه‌ی سنت‌ها در شعر حافظ»، همایونی، صادقی ۴۸۷
- «سحر سخن حافظ»، نفیسی، غلام‌عباس ۴۵۴
- «سخن حافظ»، نیاز کرمانی، سعید ۴۶۷
- «سخن‌رانی آقای پروفور ریپکا درباره‌ی حافظ»، ریپکا، یان ۲۲۴
- «سرّ سرخوشی حافظ»، معدن‌کن، معصومه ۴۲۲
- «سرنوشت‌گرایی در اندیشه‌ی حافظ»، علمی، محمد؛ ۳۲۲
- «سعدی - حافظ»، محجوب، محمدجعفر ۳۹۰
- «سعدی و حافظ»، فروغی، محمدعلی ۳۳۸
- «سعی بلیغ ولی ناتمام در عبوس زهد»، شیرین بیک مهاجر، هرمز ۲۹۱
- «سفینه‌ی غزل حافظ»، سمیعی، احمد ۲۴۹
- «سکولاریسم در شعر حافظ»، درگاهی، محمود ۱۷۳
- «سنت‌های محبت تاجیکان نسبت به غزلیات حافظ»، تورسنف، نذیرجان ۸۶

- ۲۴ «سه ترجمه از یک غزل حافظ»، امامی، صابر
- ۳۰۸ «سؤال و اغراض ثانوی آن در غزلیات حافظ»، طاهری، حمید
- ۳۳۰ «سی و یک دیوان در یک دیوان»، ف-سروا
- ۱۵۵ «سیر توحید در آثار شاعران»، خوانساری، احمد
- ۲۶ «سیرت صوفیان در شعر حافظ»، امامی، نصرالله
- ۳۱۴ «سیری در ابیات موسیقایی حافظ»، طهماسبی، طغرل
- ۴۷ «سیری در شرح‌های شعر حافظ از سده‌ی نهم هجری تا پایان سال ۱۳۷۵»، باقری، بهادر
- ۲۳۸ «سیری دیگر در دیوان خواجه‌ی شیراز»، سزواری، حمید
- ۶۹ «شبهات‌های اشعار حافظ با شعرهای شیخ‌امین‌الدین بلیانی»، پایمرد، منصور
- ۹۴ «شد» در بیت پرگفت‌وگویی دیوان حافظ، جاویدان، محسن
- ۲۱۹ «شرح بیتی از حافظ»، رعناحسینی، کرامت
- ۴۳۸ «شرح دو بیت از یک غزل حافظ»، مهرکی، شهریار
- ۸۲ «شرح شعری از حافظ»، پیمان یغمایی، علی محمد
- ۴۳۶ «شرح غزل ملمع حافظ»، مهاجرشجاعی، پرویز
- ۵۲ «شرح یک غزل حافظ، تقریر استاد فروزانفر»، بحرالعلومی، حسین
- ۵۳ «شرح یک غزل از حافظ، تقریر استاد فروزانفر»، بحرالعلومی، حسین
- ۵۴ «شرح یک غزل حافظ، تقریر استاد بدیع الزمان فروزانفر (۵)»، بحرالعلومی، حسین
- ۵۵ «شرح غزلی از حافظ، تقریر استاد فروزانفر (۶)»، بحرالعلومی، حسین
- ۵۶ «شرح غزلی از حافظ، تقریر استاد فروزانفر (۷)»، بحرالعلومی، حسین
- ۳۴۰ «شرح غزلی از حافظ»، فروهر، نصرت‌الله
- ۲۹ «شرح و تحلیل بیتی دشوار از حافظ»، امیرفرهنگی، احمد
- ۳۵۵ «شرح یکی از ابیات حافظ»، قزوینی، محمد
- ۸۵ «شعر حافظ، واحه‌ی آزادی و آفرینش «جستاری پسا ساختارگرایانه»»، تلخابی، مهری
- ۸۸ «شعر رندانه در دیوان غزلیات خواجه حافظ شیرازی»، ثروتیان، بهروز

- «شعر مسعود سعد در دیوان حافظ»، نوربان، مهدی ۴۶۰
- «شعر و زمانه‌ی حافظ»، آربری، آرتورجی ۲
- «شعرهای برگزیده‌ی حافظ شیراز»، بیکنل، هرمن ۶۶
- «شک و انکار در اشعار خیام و حافظ»، دست‌غیب، عبدالعلی ۱۷۶
- «شکایت»، دشتی، علی ۱۸۳
- «شمس الدین محمد حافظ»، شعبانی، اسدالله ۲۷۵
- «شمس الدین حافظ شیرازی و امین الدین محمد بلیانی»، طغیانی، اسحاق ۳۱۲
- «شناخت مفاهیم و حل مشکلات غزل‌های حافظ»، امامی، نصرالله ۲۷
- «شهد دعا در اشعار حافظ»، هاشمی، ایوب ۴۸۲
- «شور شعر حافظ»، رهنمای خرمی، ذوالفقار ۲۲۲
- «شیراز در عصر حافظ»، امداد، حسن ۲۸
- «شیوه‌ی خاص حافظ»، مرتضوی، منوچهر ۴۱۲
- «شیوه‌ی رندی و مستی»، دشتی، علی ۱۸۵
- «شیوه‌ی شاعری حافظ»، اسلامی ندوشن، محمدعلی ۱۳
- «صبح و سحر در اندیشه‌ی حافظ»، مبینی، حسن ۳۸۶
- «طرز بابافغانی»، حکیم آذر، محمد ۱۲۰
- «طنز حافظ، تأملی بر مقاله‌ی استاد شفیعی کدکنی [بخش نخست]»، خرمشاهی، بهاء الدین ۱۴۳
- «طنز حافظ، تأملی بر مقاله‌ی استاد شفیعی کدکنی [بخش دوم]»، خرمشاهی، بهاء الدین ۱۴۴
- «طنز حافظ، تأملی بر مقاله‌ی استاد شفیعی کدکنی [بخش سوم]»، خرمشاهی، بهاء الدین ۱۴۵
- «طنز حافظ، تأملی بر مقاله‌ی استاد شفیعی کدکنی [بخش چهارم]»، خرمشاهی، بهاء الدین ۱۴۶
- «طنز در شعر حافظ»، چناری، عبدالامیر ۱۰۰
- «ظرافت‌های بدیعی در شعر حافظ»، مرتضایی، جواد ۴۱۰
- «عاشقانه‌های عیان و عارفانه‌های نهان در شعر حافظ خوش‌خوان»، حمیدی، جعفر ۱۲۳
- «عبوس زده»، شکوهی، امیرارسلان ۲۷۹

- «عشق حافظ»، سازگارنژاد، جلیل ۲۳۵
- «عشق، زیربنای جامعه (قسمت چهارم)»، پرهام، مهدی ۷۳
- «عشق، کدام عشق؟»، زرین کوب، عبدالحسین ۲۲۸
- «عطر سکرآور گل‌ها در شعر حافظ»، همایونی، صادق ۴۸۸
- «علامه اقبال و حافظ شیرازی»، کامرانی مقدم، شهین دخت ۳۶۵
- «عنقا در اندیشه‌ی حافظ»، دهباشی، مهدی ۱۸۸
- «غزل حافظ عرصه‌ی تقابل دو گفتمان»، سجودی، فرزانه ۲۴۳
- «غزل هندی حافظ، این کار با ثلاثه‌ی غساله می‌رود»، مولانا، مرتضی ۴۳۵
- «غزل هندی حافظ؟ (نقدی بر مرتضی مولانا)»، میثمی تبریزی، علی ۴۴۱
- «غزلی منسوب به حافظ»، شهسواری، حسین ۲۸۷
- «غزلیات حافظ»، نیکی‌تین، باریل ۴۷۳
- «غمزه و کرشمه»، پایمرد، منصور ۷۰
- «غمزه‌ی صراحی»، ذکاء، سیروس ۱۹۵
- «قال حافظ: خود روان درمانی»، محجوبی، ابراهیم ۳۹۱
- «قال حافظ و تأویل هایش»، شبانی، عزیز ۲۶۲
- «فراغتی و کتابی»، صدیقی، مصطفی ۲۹۹
- «فراهنجاری در شعر حافظ»، فخر، غلام‌رضا ۳۳۲
- «فردوسی و حافظ»، رضا، فضل‌الله ۲۱۵
- «فرزانه»، دشتی، علی ۱۸۶
- «فرهنگ گونه‌ی واوهای بحث‌انگیز در دیوان حافظ»، اشتری، بهرام ۱۶
- «فروغ جمال؟ بررسی واژه‌ای در شعر حافظ»، فروهر، نصرت‌الله ۳۴۱
- «فسق حافظ و گناه آدم»، قلی‌زاده، حیدر ۳۵۷
- «فلسفه‌ی حافظ»، داوری اردکانی، رضا ۱۶۹
- «فهرست کتاب‌های چاپ سنگی حافظ شیرازی در ماوراءالنهر- ازبکستان»، کریم‌اف، غلام و ابراهیم

- ۳۷۱ خدایار
- ۳۱۳ «فیضان روح خواجهی حافظ به عارفان»، طلحه رضوی، سید محمد
- ۳۳۷ «قبض و بسط شعر حافظ»، فرهمند، محمد
- ۲۴۷ «قرائت قرآن در چهارده روایت و تضمین حافظ»، سعیدی، علی
- ۸۰ «قرع‌ی کار یا قرع‌ی فال»، پوردرگاهی، ابراهیم
- ۴۶۱ «قصب نرگس یا قصب زرکش»، نوریان، مهدی
- ۳۸۳ «قند پارسی در بنگاله/ تقلید شاعران از حافظ»، م. فیروز
- ۹۲ «کارنامه‌ی حافظ»، جاوید، هاشم
- ۳۴۴ «کلمه در شعر حافظ»، فلاح‌رستگار، گیتی
- ۴۰۸ «کار چراغ خلوتیان در شعر حافظ»، مدرس‌زاده، عبدالرضا
- ۳۶۹ «کارنامه‌ی حافظ‌پژوهی ۷۸»، کرمی‌زاده، الهام
- ۳۷۰ «کارنامه‌ی حافظ‌پژوهی ۷۹»، کرمی‌زاده، الهام
- ۱۵۲ «کارنامه‌ی نشر حافظ»، خواست‌خدایی، الهام
- ۱۵۳ «کتاب‌شناسی حافظ»، خواست‌خدایی، الهام
- ۴۷۴ «کیمیا کاری پنهان، نگاهی به مبانی جمال‌شناسی شعر حافظ»، واحد، اسدالله
- ۷۴ «گذر زمان و زمان ناپذیری حافظ»، پرهام، مهدی
- ۱۷ «گزارش از دومین نشست نقد و بررسی کتاب در تالار حافظ»، اشرفی، تهمینه
- ۳۰۱ «گزارش کتاب‌شناسی حافظ»، صدیقی، مصطفی
- ۲۱۴ «گفتار در ترجمه‌پذیری»، رضا، فضل‌الله
- ۴۳۹ «گفت‌وگو با خانم اوامیری حافظ‌شناس فرانسوی»، مهری، حسین
- ۳۶۸ «گل پارسی»، کرمی، بهرام
- ۳۲ «گل‌بانگ پهلوی»، امین، سید حسن
- ۷۱ «گنج عزلت، گنج عزت یا گنج عزلت»، پایمرد، منصور
- ۳۱۹ «گنج قارون که فرو می‌رود از قهر هنوز»، عظیمی، میلاد

- «گونه خطاب به حافظ: من بازتابی درخشان از باور تو هستم»، بیروس، هنریک ۶۵
- «گونه و حافظ، تأثیر غزل حافظ در دیوان شرقی - غربی گونه»، اسلامی‌ندوشن، محمدعلی ۱۴
- «گونه و حافظ»، گلشنی، عبدالکریم ۳۷۸
- «گونه، ادبیات جهانی و آموزه‌های شرقی»، حدادی، محمود ۱۰۷
- «گونه، غریب‌تر از حافظ»، فلکی، محمود ۳۴۵
- «گوشه‌چشم حافظ به غزلی از مولانا»، ایرانفر، محمد ۴۱
- «لاله‌ی حافظ»، یاحقی، محمد جعفر ۴۹۲
- «لطف، رحمت و عنایت حافظ»، فروهر، نصرت‌الله ۳۴۲
- «لعل بیان حافظ»، طاهری، حمید ۳۰۹
- «ماده‌ی حافظ‌شناسی خیلی غلیظ شده است»، دست‌غیب، عبدالعلی ۱۷۷
- «مخاطب‌شناسی حافظ در سده‌های هشتم و نهم هجری بر اساس رویکرد تاریخ ادبی هرمنوتیک»، فتوحی، محمود ۳۳۱
- «مدارا در شعر و شخصیت حافظ»، خرمشاهی، بهاء‌الدین ۱۴۷
- «مستور و مست»، مصفی، ابوالفضل ۴۱۸
- «مسند جم»، آفاحسینی، حسین ۴
- «مسئله‌ی توالی ابیات در اشعار حافظ»، فرزاد، مسعود ۳۳۳
- «مشاعره از دیوان حافظ و برگزیده‌ای از اشعار نوری»، لطفعلیان، اردشیر ۳۸۱
- «مشکلات سیاسی و اجتماعی عصر حافظ»، قراگوزلو، محمد ۳۵۳
- «مصاحبه‌ی کاووس حسن‌لی با مترجم فرانسوی دیوان حافظ، دوفوشه کوره، فوشه کوره، هانری ۳۴۶
- «مطالعه‌ای در باب نبوغ حافظ»، لمبتون ۳۸۲
- «معنا و آزادی در شعر حافظ»، حق‌شناس، علی محمد ۱۱۶
- «معنای بیتی از حافظ»، اقبال آشتیانی، عباس ۲۳
- «معنای بیتی از دیوان حافظ»، شمس، صباح‌الدین ۲۸۰
- «مفاهیم شعر تازی در سایه‌ی غزلیات حافظ»، ممتحن، مهدی ۴۳۰

- ۲۷۴ «مفهوم بینی از دیوان حافظ»، شعار، جعفر
- ۲۰۶ «مقایسه‌ی اغتنام فرصت در اندیشه‌های حافظ و خیام»، رحمدل، غلام‌رضا
- ۲۲۳ «مقایسه‌ی غزل‌سرایی سعدی و حافظ»، ریاض‌خان، محمد؛ وحید
- ۲۳۹ «مقایسه‌ی مضامین تغزلی مشترک بین منتبّی و حافظ»، سبزیان پور، وحید و محمدرضا سوری
- ۴۹۰ «مقایسه‌ی هیجان‌های بیان شده در شعرهای شاعران مشهور ایران»، همتی قراملکی، مریم و حسین آزاد
- ۱۳۶ «مکتب تربیتی حافظ»، خرازی، کمال
- ۱۶۵ «مکتب حافظ، مکتب رندی»، دادبه، اصغر
- ۲۳۶ «ملک عافیت»، سازگار نژاد، جلیل
- ۲۸۵ «ملک در سجده‌ی آدم...»، شوقی نوبر، احمد
- ۱۳۵ «مهر و مدارا از دیدگاه حافظ»، خرازی، صادق
- ۱۹۸ «مهندسی سخن در سروده‌های حافظ»، راستگو، محمد
- ۲۸۱ «موسیقی در شعر حافظ»، شمس‌الهی، ابراهیم
- ۱۱۷ «مولانا و حافظ دو همدل یا دو هم زبان؟»، حق‌شناس، علی محمد
- ۴۹۴ «می و معشوق؟»، یارویی، منصور
- ۲۱۳ «میراث فرهنگی و ادبی انجوی شیرازی»، رستگارفسائی، منصور
- ۲۴۵ «نازک اندیشی‌های حافظ»، سروش، عبدالکریم
- ۱۷۸ «نباید تردید داشت که حافظ رامشگر بوده است»، دست‌غیب، عبدالعلی
- ۴۱۹ «نثار و فدیه در شعر حافظ»، مصفی، ابوالفضل
- ۳۶۲ «نسب‌نامه‌ی بینی از حافظ»، کاظمیان، سروش
- ۴۸ «نسخه‌گزینی شارحان شعر حافظ»، باقری، بهادر
- ۱۲۵ «نسیمی از حافظ»، خادم‌علما، علی
- ۳۹۴ «نظام بی‌نظامی؛ نکته‌ای در ساخت غزل حافظ»، محمدی، عباس‌قلی
- ۴۱۵ «نظری به دوبیت از حافظ»، مسگری، یوسف

- «نظری دیگر درباره‌ی دو آینه»، پرواز، سیاوش ۷۶
- «نظم کائناتی کلمات در شعر حافظ»، حسینی، صالح ۱۱۱
- «نقد و نظر ترجمه‌ی دیوان حافظ به زبان عربی «آغانی شیراز»»، حسینی، محمد ۱۱۴
- «نقد و بررسی «نقشی از مستی و مستوری» نوشته‌ی دکتر محمد رضا خالصی»، پایمرد، منصور ۷۲
- «نقدی بر انتساب حافظ به طریقه‌ی ملامت»، وجدانی، فریده ۴۷۵
- «نقدی بر پیر ما و خطای قلم صنع»، خیرخواه، سعید ۱۵۸
- «نقدی بر کتاب شرح غزلیات حافظ، دکتر بهروز ثروتیان»، رضایی دشت‌ارژنه، محمود ۲۱۶
- «نقش بر آب»، عابدی، محمود ۳۱۵
- «نقش تلمیح در غزلی از حافظ»، حسینی، صالح ۱۱۲
- «نقش حافظ در ارتقای فرهنگی اجتماع امروزی»، حمیدی، جعفر ۱۲۴
- «نقش معنایی - منظوری جملات پرطنینی در غزلیات حافظ»، رحیمیان، جلال و کاظم شکری احمد آبادی ۲۰۷
- «نقل قول هنری در شعر حافظ»، فولادی، علی رضا ۳۴۷
- «نکته‌هایی در شعر حافظ»، شریعت، محمدجواد ۲۶۹
- «نکاتی درباره‌ی زندگی و شعر حافظ»، نورنعمت‌الهی، رضا ۴۵۷
- «نکته‌ای در شعر حافظ»، یوسفی، غلام‌حسین ۵۰۰
- «نکته‌ای چند درباره‌ی حافظ»، ماهیارنوبی، یحیی ۳۸۵
- «نکته‌ها»، دشتی، علی ۱۸۷
- «نکته‌های تازه در شعر حافظ»، پرواز، سیاوش ۷۷
- «نگاهی از چشم‌انداز عارفانه‌ی حافظ»، مقاره‌عابد، محمدحسین ۴۲۷
- «نگاهی به بسامد اوزان عروضی در دیوان حافظ»، سیف، عبدالرضا و شهرزاد شیدا ۲۵۷
- «نگاهی به تأثیر احادیث در شعر حافظ»، دادبه، اصغر ۱۶۶
- «نگاهی به چشمه‌ی خورشید، نوشته‌ی دکتر کاووس حسن‌لی»، معینی، فرزانه ۴۲۶
- «نگاهی به خودستایی‌ها و دیگرستایی‌های حافظ»، دادبه، اصغر ۱۶۷

- «نگاهی به دفتر دگرسانی‌ها در غزل‌های حافظ، نوشته‌ی دکتر سلیم نیساری»، خلیفه، بهمن ۱۴۸
- «نگاهی به عمران و معماری در شعر حافظ»، چراغی، سروش ۹۹
- «نگاهی به غزل‌های حافظ مصحح دکتر خانلری، روش علمی و این جور حرف‌ها ...»، شاملو، احمد ۲۵۸
- «نگاهی تازه به غزلی از حافظ»، همایونی مهر، وحید ۴۸۹
- «نیشخند حافظ شیراز»، یاحقی، محمدجعفر ۴۹۳
- «نیم نگاهی به بررسی عوامل تأویل‌پذیری و جنبه‌های چند معنایی شعر حافظ»، شبانی، عزیز ۲۶۳
- «هستی‌شناسی میرنوروزی با تکیه بر بیتی از حافظ»، رضایی دشت ارژنه، محمود ۲۱۷
- «هم سخنی حافظ و مولانا»، فرهادیان، حمزه‌علی ۳۳۶
- «و شعر حافظ»، رستگارفسائی، منصور ۲۱۲
- «واقعه»، اهور، پرویز ۳۸
- «ورود شعر حافظ به ینگه دنیا»، کجوری، پروین ۳۶۶
- «وزیران عصر حافظ در دیوان حافظ»، شهبازی، ابرج ۲۸۶
- «وصله، تنها انتخاب حافظ»، خجندی‌مقدم، پرویز ۱۳۱
- «یادداشت‌هایی بر یادداشت‌های حافظ، نقد و بررسی کتاب یادداشت‌های حافظ دکتر سیروس شمیسا»، حبیبی، پریسا ۱۰۳
- «یادداشت‌هایی درباره‌ی حافظ»، شعبی کدکنی، محمدرضا ۲۷۸
- «یک غزل و چهار ترجمه»، میرعمادی، علی ۴۴۲
- «یک مأخذ محتمل دیگر برای الایایه‌الساقی»، موسوی گرمارودی، علی ۴۳۴
- «یک نقطه‌ی سیاهی؛ در توضیح بیتی از حافظ»، جاوید، هاشم ۹۳
- «یک غزل ناشناخته‌ی حافظ؟»، ریشارد، فرانسیس ۲۲۶
- «یک معنای نقش دردیوان حافظ»، شمیسا، سیروس ۲۸۲
- «یوسف گم‌گشته، عزیز حافظ»، سهیلی خوانساری، احمد ۲۵۰
- «تأثیر اعتقادات و رسوم مردم و شرایط اجتماعی زمان حافظ بر شعر او»، همایونی، صادق ۴۸۶

سخن نخست

پژوهش، تحقیق، بررسی زمینه‌ها و ویژگی‌های مورد نیاز شاخه‌های مختلف دانش بشری یکی از مهم‌ترین زمینه‌های رشد تمدن انسانی است. بی‌شک در روزگار اکنون، میزان پیشرفت کشورها و ملت‌ها در گرو نوشته‌ها و تحقیقات دانشگاهی و علمی آنان است و سهم هر کشور در تولید علم، می‌تواند جایگاه آن سرزمین را در عرصه‌ی تحولات جهانی تعیین کند؛ مشخصه‌ای که خوشبختانه در سه دهه‌ی اخیر مورد توجه مسئولان دانشگاهی و محققان ایرانی نیز قرار گرفته و این توجه را می‌توان در میزان رشد علمی ایران به‌ویژه در دهه‌ی اخیر مشاهده کرد.

یکی از مشکلاتی که تا حدودی بر پیشرفت محققان ایرانی سایه افکنده و از شتاب بایسته‌ی آنان کاسته است، آشنا نبودن آنان با روش‌ها و ساختارهای مرسوم و علمی در ساخت پژوهش است، مشکلی که در تحقیقات علوم تجربی و فنی کمتر نمایان است و فراگیری آن را بیش از همه در شاخه‌های علوم انسانی می‌بینیم. تنوع، تکرار و ابهام ذاتی شاخه‌های علوم انسانی و ادبیات و هنر، بسیاری از محققان را بر آن داشته تا به جای انجام دادن تحقیقاتی بر پایه‌ی اصول دانشگاهی و علمی، به برداشت‌هایی ذوقی و نه چندان دقیق بسنده کنند. مشکلی دیگر که شاید در پژوهش‌های علوم انسانی فراگیر است و در کنار نبود نگاه علمی، به تحقیقات ضربه می‌زند، چندباره‌نویسی و تکرار مکررات به زبان‌ها و عناوین متعدد است که این نکته، بیش از آن که برآمده از سنت تحقیقی ایرانیان باشد، به سبب آشنا نبودن محققان با مراجع تحقیق و هم‌چنین در دسترس نبودن پیشینه‌ی تحقیق است.

برای حصول به تحقیق‌هایی نو و آشنایی محققان با پژوهش‌های قبلی، جدا از اقدامات مؤثری که در

سال‌های اخیر با راه‌اندازی تارنماهای اطلاعاتی و دانشگاهی و طبقه‌بندی و در دسترس قرار دادن مقالات و پژوهش‌های دانشگاهی صورت گرفته، تدوین و معرفی مجموعه مقالات، فهرست‌ها و فرهنگ‌های پژوهشی بسیار مؤثر خواهد بود. یکی از اصلی‌ترین بسترهای تدوین آثاری از این دست، قلمرو شعر و ادب فارسی است که در چند دهه‌ی اخیر تا حدودی به آن توجه شده است. در این سال‌ها توجه روزافزون نویسندگان و پژوهشگران به خوانش، بررسی و تحلیل زمینه‌های مختلف آثار بزرگانی چون فردوسی، بیهقی، شمس تبریزی، مولوی، سعدی، حافظ، نیما، هدایت و ... سبب شده تا صداها و گاه چندین هزار پژوهش در پیوند با هر یک از این شخصیت‌ها، نوشته شود که این جریان تحقیقی لزوم آشنایی محققان را با آثار پیشین و پرهیز از دوباره‌کاری را یادآور می‌شود.

جای بسی خرسندی است که در سده‌ی اخیر حافظ و سعدی شیرازی از پرتوجه‌ترین شخصیت‌های ادب فارسی در تحقیقات دانشگاهی‌اند و چه نیکو که در این سال‌ها بنا بر ضرورت موجود، به فراهم آمدن مجموعه مقالات متعدد و هم‌چنین فرهنگ‌های پژوهشی در پیوند با آنان توجه شده است. یکی از محققان بزرگوار که شاید بیش از دیگران در معرفی این دو شاعر توانای شیرازی کوشیده و چندین دهه از زندگی پربارش را در این عرصه سپری کرده، دکتر کاووس حسن‌لی استاد بزرگوار بخش زبان و ادبیات فارسی و مدیر قطب علمی «پژوهش‌های فرهنگی و ادبی فارس» است.

بنیاد فارس‌شناسی خرسند است که در ده سال اخیر، با همکاری‌های مهربانانه‌ی این استاد بزرگوار تا حدودی توانسته است، در حوزه‌ی معرفی پژوهش‌های صورت گرفته در پیوند با دو شاعر بزرگ شیراز، شیخ اجل و خواجه‌ی اهل راز قدمی مؤثر بردارد، اتفاقی که در اردیبهشت ماه ۱۳۸۰ همزمان با یادروز سعدی شیرازی و با انتشار اثر ارزشمند دکتر کاووس حسن‌لی «فرهنگ سعدی پژوهی» آغاز شد و در سال ۱۳۸۹ نیز با انتشار «دفتر نسرین و گل» در معرفی و چکیده‌ی ۵۰۰ مقاله درباره‌ی حافظ ادامه یافت و اینک در مهر ماه ۱۳۹۰ و همزمان با یادروز حافظ، دومین دفتر چکیده و معرفی مقاله‌های مرتبط با حافظ با عنوان «آینه‌ی مهر آیین» در معرفی ۵۰۰ مقاله‌ی دیگر سامان یافته است؛ امید است باغستان پژوهش درباره‌ی این دو درخت تناور ادب فارسی همواره مملو از نسرین و گل باشد.

علی اکبر صفی‌پور

مدیر بنیاد فارس‌شناسی

درآمد

بر دلم گرد ستم‌هاست خدایا پسند
که مکدر شود آینه‌ی مهر آیینم

سال گذشته (۱۳۸۹) نزدیک به همین روزها بود که سرگرم آماده‌سازی «دفتر نسرین و گل»، نهایی کردن متن و نوشتن درآمد آن کتاب بودم. در بخش درآمد آن مجموعه نوشتم:

در کارنامه‌ی حافظ‌پژوهی کتاب‌هایی هم‌چون: کتاب‌شناسی حافظ (از مهرداد نیکنام)، حافظ‌پژوهان و حافظ‌پژوهی (از ابوالقاسم رادفر)، ابیات بحث‌انگیز حافظ (از ابراهیم قیصری)، راهنمای موضوعی حافظ‌شناسی (از کاووس حسن‌لی) و... دیده می‌شود، که هر کدام در جای خود، به بخشی از نیازهای پژوهش‌گران پاسخ می‌دهند و راه حافظ‌پژوهی را هموارتر می‌کنند، اما هنوز جای برخی دیگر از آثار پایه‌ای و کتاب‌های مرجع خالی مانده است. یکی از این مراجع، کتاب‌شناسی توصیفی-تحلیلی حافظ است که خوشبختانه هم‌اکنون در دست تهیه و نگارش است و امیدوارم هرچه زودتر به سامان نهایی برسد.

شناسایی و معرفی کوتاه (چکیده)ی همه‌ی آثاری که تاکنون درباره‌ی حافظ نوشته شده، از اقدام‌های بایسته در همین زمینه است. دست‌آورد این اقدام می‌تواند برای آگاهی‌بخشی و شتاب‌دهی به پژوهش‌ها

بسیار کار آمد باشد. و در پیش گیری از پدید آمدن نوشته های تکراری کمک کند. به همین انگیزه، طرح چکیده نویسی همه ی مقاله هایی که تاکنون در پیوند با حافظ پدید آمده است، در سال ۱۳۸۸ آغاز شد. نخست در نظر داشتیم چکیده ی همه ی مقاله هایی را که تا سال ۱۳۹۰ منتشر شده آماده کنیم و پس از آن برای انتشار همه ی آن ها- به صورت یکجا- اقدام کنیم. اما آقا دکتر علی اکبر صفی پور، مدیر دانشور بنیاد فارس شناسی که پشتیبان این طرح هستند، در تابستان ۱۳۸۹ پیشنهاد کردند هر چه از چکیده ها آماده شده- به عنوان دفتر نخست چکیده ها در مهر ۱۳۸۹ به مناسبت یادروز حافظ منتشر شود و در اختیار علاقه مندان قرار گیرد و چکیده های دیگر در آینده در دفترهای دیگر منتشر شود.

خوشبختانه هم چنان شد که ایشان می خواستند دفتر نسرين و گل در مهر به چاپ رسید و پس از چند ماه نایاب شد. آن کتاب چکیده یا معرفی نامه ی ۵۰۰ نوشته درباره ی حافظ بود که در روزنامه ها، نشریه ها و مجله های گوناگون چاپ شده است.

اکنون دومین دفتر از آن مجموعه که ۵۰۰ چکیده یا معرفی نامه ی دیگر را دربرمی گیرد، پیش روی شماست. همان گونه که در «دفتر نسرين و گل» یادآوری کرده بودم: هدف از این طرح، شناسایی و معرفی همه ی نوشته هایی است که درباره ی حافظ پدید آمده، در چکیده نویسی و معرفی نوشته ها هیچ گونه گزینش - چه چندی و چه چونی- در کار نبوده است؛ از همین رو روشن است که ارز و ارج نوشته های معرفی شده هرگز همسان و هم اندازه نیست. برخی از مقاله ها به سختی در یکی دو صفحه فشرده می شدند و برخی از آن ها ظرفیت معرفی در بیش از یکی دو سطر را نداشتند. تعداد اندکی از این چکیده ها از سوی خود نویسندگان محترم مقاله ها انجام گرفته است. اما در این دسته از چکیده ها- برای هماهنگی با چکیده های دیگر در این دفتر- ممکن است اندکی دخالت صورت گرفته باشد. از این نویسندگان پوزش می خواهم.

برای باز شناسی، چکیده نویسی نخستین، حروف نگاری و آماده سازی این کتاب نیز عزیزیانی با من همکاری داشته اند که وام دار آنانم؛ خانم ها: سمیرا باغچه بند، پگاه پیروز بخت، الهه جهان دیده، فاطمه جمالی، سمیه جوکار، سولماز دهقانی، افروز ضیا، شهناز عزیزی، فاطمه قاسمی پور و مینا کاظمی.

امیدوارم همه ی آنان سپاس مرا بپذیرند. اما از دو نفر دیگر سپاس ویژه دارم؛ عزیزیانی که بدون هم دلی های بی ریای آنان این کار به سامان خود نمی رسید؛ خانم ها: مریم سادات سجادی نژاد و الهام

خواست‌خدایی. پایایی و پویایی آنان را از خدای مهربان خواهانم.

در پایان از آقای دکتر علی‌اکبر صفی‌پور، مدیر کوشای بنیاد فارس‌شناسی که با گشاده‌رویی از این طرح پشتیبانی کردند و دفتر دوم این مجموعه را نیز به موقع منتشر کردند، سپاس گزارم.

کاووس حسن‌لی - تابستان ۱۳۹۰ - شیراز